

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 8.

V Ljubljani 1. avgusta 1884.

Leto XIV.

Srčan deček.

Igráe mi, oče, več ní mar,
Orožje svetlo daj mi v dar,
Dovolj sem star, dovolj močan,
Da pojdem v ljuti boj srčan.

Leséni konj mi ní za nič,
Vzveséllil bi me živ konjč,
Da bí me nesel v kruti boj,
Za bédni dom mej vražni roj.

Čimú mi bode meč lesén?
O, oče! daj mi meč jeklén,
Da močno ga nabrusil bom,
S sovragi se poskusil bom.

In tá-le puška ní za mé,
Želi mi risane sreé,
Da napotím se v topov grám,
Da rešim mili, težni dóm.

Igráe mi, oče, več ní mar,
Orožje svetlo daj mi v dar:
Dovolj sem star, dovolj močan,
Da pojdem v ljuti boj srčan.

Josip Ešca.

Prijatelja.

(Izvirna povest.)

(Konec.)

III.

Minulo je petnajst let po tej dogodbi in marsikaj se je izpremenilo v tem času. V siromašnej koči ni bilo več vdove Marijane; tudi ona se je že preselila v večnost. Najdemo pa vendar še tukaj naša stara

znanca Ivana in Bogomira. Bogomir je bil zal in čvrst mladenec, a ne tako Ivan, ki je bil nekoliko slabejše telesne postave. Ali čim menj je bilo razvito njegovo telo, tem lepše se je razvil njegov um in njegovo srce. Oba sta bila pridna in delavna ter sta ravno prišla vsa črna od svojega dela iz ogleńee, kjer sta oglárila po materinej smrti. Kaj jima je danes, da sta takó pobita? Skleda jedi stoji pred njima na mizi, ali nobeden se je ne pritakne. Ali sta bolna? — Dolgo sedita molčeč, dokler ne pretrga Ivan te grobne tišine. „Bogomir dragi! ločitev nama trga srce. Ali drugače ni, ker tebe dolžnost kliče v vojake, in treba je, da zapustiš mirno siromašno kočó, v kateri sva tako lepo in složno živela. In v tej kočí moraš zapustiti prijatelja, kateri te iskreno ljubi!“

„Rad, prav rad bi šel, kamor me kliče dolžnost, ali srce moje mi pravi, da zdaj zadnjič diham v tvojej bližini, da zadnjič gledam v tvoje milo lice. Samo jedenkrat mi še dovoli, da položim svojo trudno glavo na tvoje prsi, ter mi preženi s prijateljsko besedo strašne misli, katere mi rojé po glavi.“

„Pojdi no, pojdi! saj ti vojaška leta kmalu potekó in potlej se zopet vidiva, tem srečnejša po dolgej ločitvi.“

Ali vse te besede dobrega in zvestega prijatelja so bile zamán; Bogomir se ni dal utolažiti. Šel je, a za nekaj časa se zopet vrnil pripravljen za pot. Molčeč sta šla po kolovoznem potu; vsakemu posebej so se motale različne misli po glavi. Takó prideta do glavne ceste.

„Ivan, ne hodi dalje! do mesta me takó ne moreč sprémiti, vrni se raje, da bodeš poprej domá.“

„Bodi zdrav, prijatelj moj dragi; hodi srečno in ne zabi svojega Ivana.“ — To rekši, podasta si roki in — ločila sta se prijatelja.

V vélikem mestu je našel Bogomir vso drugačno tovarišijo, nego jo je imel domá. Čvrsti in krepki fantje iz vseh krajev zemlje, zbrali so se v vojašnici. Med njimi je našel Bogomir tudi znancev iz domače vasi. Prvo leto se je večkrat spominal domačega kraja in prijatelja, katerega je ostavil domá; ali vojaško življenje mu je kmalu vse to izbrisalo iz spomina. Bogomir se je začel družiti s slabimi in malopridnimi tovariši, kateri so mu vse dobre in plemenite občutke uničili v njegovem mladem srci. In tako je postal Bogomir najsurovejši med surovimi, najhudobnejši med hudobnimi. Pozabil je vse nauke svoje prerano umrle matere, pozabil njena poslednja opominjevanja, pozabil Boga ter takó zašel na pot pregrehe in hudobije. A kdor izgubi ljubezen do Boga in strah božji iz svojega srea, ta se tudi malo briga za svojega bližnjega, temu ni mar niti dobrega prijatelja, niti dobrotnikov svojih. Tudi Bogomiru ni bilo več mar njegovega nekdanjega prijatelja in tovariša, ubozega Ivana.

Neeega dne je bil zopet po starej navadi v jako slabej tovarišiji. Kar se oglasi v kotu za mizo jeden njegovih tovarišev: „Bogomir, ali veš nekaj novega? Dobil sem ravno pismo iz doma. Mnogo veselega, a tudi dosti žalostnega je v njem; posebno kar se tiče tebe. Tvoj pristrčno ljubljeni prijatelj Ivan nima drugega opravila nego opravljati tebe po vsej domačej vasi. On se grdo laže o tebi ter pravi, da se pri vojakih zelo slabo vedeš, da so te celó zaprli, ker si jednemu svojih tovarišev pokradel denarje in zlato uro. Ali kaj ti hočem dalje pripovedovati — nečem te žaliti in jeziti. Ako bi ti vse povedal, kar vem, bilo bi slabo za tebe, in znal bi si kaj žalega storiti.“

Govornik je znal vsako besedo takó zasukati, da je udarila kakor strela v Bogomirovo srec.

„Povej, o le povej mi vse, da bodem znal, kako se mi je ravnati proti hinavskemu Ivanu. Vrat zavijem lažnjiveu, kadar prideva skupaj,“ zavpil je Bogomir v svojej jezi.

„Nu, nu, le počasi in ne prenašli se. Prav sem storil, da ti nisem vsega povedal, ker vidim, kako si vroče krvi,“ poprime zopet prvi vojak besedo, ki je sam te laži okolo trosil, da bi se maščeval nad Ivanom, in to samó zaradi tega, ker ga je Ivan zaradi njegovega pohujšljivega vedenja vpričo domačih fantov svaril in opominal. Dolgo je kuhil sovraštvo do njega, a danes se mu je posrečilo izpremeniti v sovražnika ónega človeka, katerega je Ivan najbolj ljubil na svetu. Hudobnež je dobro znal, da bode Ivana ta izguba bolj bolela, nego vsaka druga osveta. In kar je želel, dosegel je. Bogomirovo pokvarjeno srce je vzprijelo sumničenje, predno se je prepričal o resnici grdega obrekovanja. Ni mu bilo do tega, da bi poizvedel resnico, temveč gojil je v srci sovraštvo do Ivana, katero je postajalo vedno večje. Komaj je čakal dneva, kateri mu prinese prostost; a on ni čakal prostosti, da bi zopet objel svojega nekdanjega zvestega prijatelja, nego da bi se maščeval nad sovražnikom, ki ga je ogrdil pred svetom.

Vesela novica, da se vrnejo fantje, ki so šli pred tremi leti k vojakom, vsak na svoj dom, dospela je tudi v mirno Ivanovo kočó. Kako vesel je bil Ivan te novice, povedati se ne dá. Lice mu je žarelo od veselja in nenavadno urno se je sukal po hiši. Kaj mu je delalo toliko veselja?

Nič drugega nego vesela vest, da pride dolgo pričakovani njegov prijatelj Bogomir zopet v domač kraj; to je oni Bogomir, katerega je pred tremi leti izpremil do razpotja. Ravno je premišljeval, kaj bi storil, da bi razveselil Bogomira takó, kakor mu bi najbolj ugajalo, kar se odpró vrata in Bogomir stopi v hišo. Nekako srpo se je oziral po hiši, in iz ust mu ni bilo slišati prijaznega pozdrava, kakeršen se spodobuje došlemu prijatelju in znanec.

„O Bogomir, Bog te vzprejmi!“ bile so prve Ivanove besede, ki je hitel k prijatelju, da bi mu segel v roko.

„Ivan, znam, da si me težko pričakoval,“ odvrne mu Bogomir, „ali ne zameri, da ne morem odgovarjati tvojej ljubeznjivosti, ker nimam časa in se mi mudi v vas, kjer me pričakujejo moji dobri prijatelji in tovariši; obljubil sem jim, da pridem tja. Ako me izpremiš nekoliko časa, povedati ti hočem, kar mi je že dolgo na srei.“

Ivan je bil takój pripravljen in kmalu sta bila na potu v bližnjo vas. Kolikokrat sta veselo tekala po tej stezi do onega kraja, kjer globoko v prepadu šumi potok, ter s svojimi penečemi valovi bije ob skalnate stene, ki visoko molé iz njegove globoke struge. V zračnej višini nad potokom pa stoji preko struge lesena brv, ki veže gozd z bližnjo vasico. Kdaj sta bila prijatelja zadnjič skupaj na tem mestu? To je bilo takrat, ko je Bogomir odhajal k vojakom. In kolika izprememba v tem kratkem času! Kje je ona prijateljska vez, katera je tako lepó vezala dve srei. Kakšna je danes njiju pot? Molčéč korakata drug poleg drugega.

„Zahvaljujem se ti za vse dobrote,“ poprime Bogomir besedo, „katere si mi skazal za časa mojega vojaštva, a še posebno se ti zahvaljujem za ostudne laži in grdo obrekovanje, s katerim si me pripravil ob dobro iné pri poštenih ljudeh. Da bi bila v tebi taka hinavščina, nikoli bi ne bil verjel. Poberi se izpred mene, hinavec!“

„Bogomir, kako govoriš danes, ne umejem te. Ali so resnica tvoje besede, ali se le norčuješ z menoj? Da bi te bil jaz obrekoval, to je presmešno; hã, hã, hã! kakó li moreš kaj takega misliti, dovoli mi, da se ti prav iz srea nasmejem.“ To rekši začel se je Ivan iz vsega grla smijati. Ali jeza v Bogomirovem srci ni našla miru, nego še bolj je vzplamtela, kolikor srčneje se je nedolžni Ivan smijal. V tem sta dospela do rečene brvi.

„Hudobnež! ali me hočeš s svojim hinavskim smehom še bolj slepiti? Hã, ti bi bil rad nedolžen v mojih očeh, in zato se mi hočeš posmehovati!“ To rekši, udari Ivana tako močno po glavi, da se takój zgrudi v globoki prepad. — „Bog se me usmili!“ bile so jedine Ivanove besede, ko je letel v prepad.

„Kar si iskal, to si našel,“ upil je Bogomir zaničljivo za njim, ter se podal v vas k svojim tovarišem, kakor bi se ne bilo nič zgodilo.

Drugo jutro so našli gozdarji ubozega Ivana viseti ob košatem grmu tikoma prepada. Hitro so ga oprostili in prenesli v njegovo kočó. Dolgo, dolgo je ležal v nezavednosti in čudne, nerazumljive besede so mu vhajale iz ust. „O imej vender usmiljenje z menoj, ki te pristréno ljubim. Ne pahní me v prepad,“ takó in še več je blédel ubogi Ivan, a ljudje ga niso razumeli, ker je bilo vse njegovo govorjenje pretrgano in je govoril v blódnji svojega uma. A toliko so vender ljudje sklepali, da bi bil kdo utegnil storiti tako hudodelstvo.

Čez dolgo se Ivan probudi. „Kje sem?“ — „Domá v svojej hiši,“ odgovori mu star mož, ki je sedel poleg njegove postelje.

„O to so bile hude sanje. Zdelo se mi je, da me nekdo pehá v globoko brezno, in — — —“

„To niso bile sanje, bila je resnica, ker smo te visečega našli ob grmu nad prepadom. Izvestno te je nekdo pahníl v prepad; to nam priča tudi tvoje zmedeno govorjenje. Povej nam hudodelnika, da ga izročimo pravici.“

Zdaj se je Ivan še le zavedel, kaj se je godilo z njim. Spomnil se je v tem trenutku Bogomirovih besed in debele solze se mu vlijó iz oči. Kmalu potem reče: „Možje, molíte se, ako mislite, da me je kdo pahníl v globoki prepad. Ne, tega ni storil nihče; jaz sam sem se ponesrečil in padel raz ozko brv v globočino. Hvala vam, ki ste mi otehi življenje; ako bi ne bilo vas, bil bi že davno mrtev.“

Ivan je bil krepkega telesa in v malo dneh se je popolnem popravil, da je mogel zopet po starej navadi opravljati svoja vsakdanja opravila. Prvi dan, ko je vstal iz postelje, pokleknil je pred podobo križanega Zveličarja, povzdignil svoji roki ter molil tako-le:

„O moj ljubeznjivi Zveličar! ponižno se ti zahvalim, da si mi otel življenje ter vzel morilno orožje človeku, katerega ljubi moje sree. Tebi ga priporočim, da ga vodiš po potu življenja, ter pripelješ k pravemu spoznanju njegovega pregrešnega življenja.“ Tako je molil Ivan za svojega morileca.

IV.

Minulo je dobrih trideset let in zopet so prihruli sovražniki v naše lepe dežele, po katerej so neusmiljeno gospodarili. Kri je tekla v potokih in drugega ni bilo slišati, nego jok in zdihovanje. A tudi še druge nadloge so pritiskale uboge avstrijske podložnike: kuga in lakota, ki ste izpremljali krvavo vojsko.

Poglejmo nekoliko nazaj, da vidimo, kaj dela naš Ivan in kako se mu godi. Zeló se je postaral in njegovi osiveli lasje mu še bolj krásijo lice, katero še vedno kaže plemenitost njegove duše. Ravno je izvršil svoje delo in počival pod senco stare lipe, ki je stala pred njegovo kočó. Videti je bilo, da je v globoke misli zatopljen. In kaj bi ne bil; premišljeval je, koliko trpé ubogi vojaki, ki žrtujejo kri in življenje, da branijo čast in blagostanje domovine. Spomnil se je tudi svojega nekdanjega prijatelja Bogomira, o katerem ni nikoli slišal niti besedice od óne žalostne dobe, ko ga je bil pahníl v prepad. Kje neki živi zdaj? kakó se mu godi? to so bila vprašanja, katerim ni mogel nihče odgovoriti. „O, ko bi mogel samo jedenkrat še videti svojega prijatelja in tovariša in mu povedati, da sem nedolžen, da mu moje srce ni nikoli želelo hudega, da sem ga ljubil bolj kot samega sebe; ko bi mu mogel vse to povedati in ga tudi prepričati tega, bil bi pač srečen.“ To rekši, vstal je in šel k bližnjemu potoku, da bi si prinesel malo vode. Prišedši do potoka, zaslíši poleg bližnjega grma čudno stokanje. Takój popusti vré ter hiti h kraju, od kodar je bilo slišati človeški glas. O kako žalosten prizor njegovim očem! Tu je ležal v krvavečih ranah ubog vojak, zapuščen od vsake človeške pomoči. Komaj je Ivan ranjenca ugledal, takój ga je vzdignil na svoji rami in nesel domóv, kjer ga je položil v mehko posteljo. V gozdu rojen in v gozdu vzrejen, poznal je Ivan čudovito moč gozdnih rastlin. Nekoliko takih zdravilnih rastlin je imel primešanih v olji, katero je zdaj vlíval v skeleče rane ubozega vojaka. Potem mu je rane lepo obežal in kmalu je imel veselje videti, kakó je ranjenec mirno in sladko zaspal. Zdaj je imel Ivan še le priložnost, da si je gosta natančneje ogledal. Bil je krepke postave, rujavih lic in kodrastih las. Lice mu je bilo zeló znano in vender se ni mogel takój spómneti, kje bi bil videl tega človeka. Ko je opazil, da ranjenec spi, naslonil se je ob mizo poleg postelje ter tudi on zadremal.

Komaj je jutro zažarilo, že je Ivan po konei, da napravi bolniku zajutrek; ali bolnik se je v tem probudil in osupelo gledal okolo sebe po ubožnej Ivanovej hiši.

„O Bog, kam li sem zašel? Ali ni to óna ljuba kočica, v katerej sem preživel svoja mlada leta. Dà, dà v ónem kotu je viselo sveto razpelo, pred katerim sva s staro Marijano večkrat klečala in molila. O, Marijane ni več in tudi Ivana ni več, — njega sem jaz umoril, njega, kateri mi je bil največji dobrotnik in prijatelj na svetu. Je li še mogoče odpúščenje tolikej hudobiji? O dobri in usmiljeni Bog! samo jedno milost mi še izkaži v tem življenji, namreč to, da se odkritosrčno izpovem, ter odložim breme svojih pregreh. Grešil sem in hotel vpíjoči glas svoje vesti utopiti v slabej tovarišiji, ali vse je bilo zamán. Vest me je pekla bolj in bolj, dokler nisem prejel zasluženega plačila za svoje pregrešno dejanje. O ko bi mogel vse to popraviti! Ko bi

mogel pasti pred Ivana na kolena ter ga prositi odpuščenja, kakó srečen bi bil ob svojej zadnjelj uri. Ali zamán, vse zamán!"

"Nikakor nè, Bogomir moj dragi! Tukaj sem jaz, še živim ter sem srečen, da te zopet vidim in se naslajam s tvojo ljubeznijo."

"Ivan! ali je mogoče, da si ti tukaj? Ali mi moreš odpustiti?"

"Že davno, davno je vse pozabljeno in oproščeno!"

To rekši, združil je prisrčen poljub nekdanja prijatelja.

Silvaticus.

Ajdovo zrno.

(Narodna pripovedka.)

aši pradedi so živeli na izhodu, v takó imenovanj „svetej deželj“, kjer žarno solnce pripéka leto in dan, kjer je vsega obilo, zlatá in srebrá. Ali v tem kraji so se ljudje časoma takó pomnóžili, da so se zaradi prostora morali ruvati in pobijati, ter so nekateri prisiljeni bili svojih stanovanj si v drugih krajih poiskati.

Najpred se napravijo na pot naši pradedi, ki so miroljubnost čez vse cenili. Zapustili so kraj preblage sreče, ter se podali proti zahodu. Boginja, ki jih je zavoljo miroljubnosti zeló ljubila, dala jim je zrno, rekoč: „Koderkoli bode popotovali, vsadite to zrno; kjer bode kalilo, zelenelo in raslo, ondu se naselite. Ako pa zrno ne ozeleni v treh dneh, izkopljite ga in pomaknite se dalje.“

Zrno ni nikjer ozelenelo: ne na bregu črnega morja, ne na ogerskej ne na poljskej planjavi, ne na gorah nemških, samó v zemlji slovenskej je začelo kaliti, zeleneti in cveteti; rodilo je obilega sadú in bilo na veliko korist Slovincem. Od iste dóbe seje slovenski kmet ajdo, katera je polovica njegovega premoženja.

Fr. Knav. Krušič.

Na materinem grobu.

Tri leta hladna krije te gomíla
Nepozabljíva, draga mati moja!
A pred očmi mi je podoba tvoja —
Naj tudi mi te zemlja je zakrila.

Ti vedno si prisrčno me ljubila,
Molila zame si, da bi iz bója
Bridkesti bila srečna heja moja —
Skrbeti zame, nikdar nisi pozabila!

Ljubezen tvojo hočem poplačati —
Glej, tebe vedno bom se jaz spominál,
Nepozabljíva, dobra moja mati!

Ko tudi meni bo se grob odgrinjal,
Takrát bo treba svetu slovó dati:
Naj bi obema rajski žark se vtrínjal!

Ivan Zorník.